

Külavanemate foorum. 10.00
Kodukant.

U. Vaino - sissejuhatus - haldusreform, tagumine hetk vaadata üle, milline see külavanema roll on olnud ev ajal.

Krista Habakukk - ettekanne.

U. Vaino – andis sõna Korbile: tänab aktiivsuse eest haldusreformi kohapealse aktiivsuse ja tänase foorumi eest- kohalikud inimesed on olulised, külade eestvedajad teavad kõige paremini, mis külades toimub, mured ja rõõmud. Kaugel ei märgata, kõrvaltvaataja võib tahta lahendada asju omamoodi, mis ei sobi aga kohalikele, konteksti tundmata.

Haldusreformis sees tugev kohapealne otsustamiseõigus. 160 KOV kasutas ise võimalust ühineda.

Ühinemiste kokkuleppimine oli suur asi, nüüd suurem töö seisab veel ees. Järgmistel aastatel tuleb ühinemisel kokkulepitut ellu viia. Tehke kõva häält kui KOV-des hakkab asi valesi minema. Juhendmaterjal rahandusministeeriumis (rahamin detsentraliseermise juhendmaterjal). Pole lihtsaid lahendusi - igaüks peab leidma omale sobivaima lahenduse, kogukondade dialoogi läbi.

Kogukonna parem kaasamine on eesmärgiks, kogukonna kogud - häält kogukondades, külaseltsid ja külavanemad pole kõik ühtmoodi hästi välja arenenud, õppimiseks ja kogemuse jagamiseks neile, kes pole nii hästi organiseerunud. Piirkonna teenistuskeskused on vajalike teenuste saamise kohtades, peamine, et külade häält kuhugi jõuaks. Haldusreformi jätkutegevused - maavalitusteste kadu toob kaasa suuremaid võimalusi ja kohustusi omavalitsustele. Koos uute ülesannetega ka lisavahendid rahaliselt KOV-dele. Maavaltisuse kaotamine näitab, et riik suudab ise oma tööd korraldada. Praegu käib arutelu, kuidas ülesandeid kov-dele üle anda, suund KOV suuremale usaldamisele.

Urmas Vaino teemaküsimused, millele toetub päeva esimeses pooles.

Kuidas teie külavanem tekkis? Kuidas teie saite külavanemaks?

Kõik osalejad jutustavad, kuidas nad külavanemateks said. Ivika märksõnaks - hirm, et keegi teine saab. Ahti - oli vaja objekt korda teha. Karli - kõige vanem KV – nõuka ajast. Sandra -

Mida külavanema tekkimine külla muutis? Mida külarahvas tajus?

Ahti: tegime mitu objekti korda, ajapikku hakkas süsteem toimima, vallavanem (VV) vajas infot, kontakteerus külavanemaga (KV), hakkas toimima KOV-küla kontakt, küll see toimus periooditi. Juhtus ka seda, et VV unustas küla ja külavanema ära, nüüd uuesti toimib, VV pöördub uuesti ikkagi külavanema poole, külavanem on küla hääletoru. **Vaino - mistõttu need muutused VV liinil toimusid? kas vahetusid inimesed.** Ahti: ametnikud vahetusid ja uued vajasid aega, et asjadest aru saada. Külavanem on koos külaseltsiga on külaelul käivitav mootor, KV ükski ära ei tee midagi, selleks on vaja meeskonda, MTÜ või seltsing. Meil on KV on MTÜ liige. On ka olukordi kus KV ja MTÜ ei saa omavahel läbi.

Ivika – muutus niipalju, et valla kodulehel oli mu nimi. Mitte midagi muud ei muutnud. Muutus hakkas külas peale siis, kui külarahvas kutsuda üritustele, alustasime jaanipäevast. Motivatsioon oli see kui inimesed koos ei käi, siis inimesed ei tunne üksteist, on vaja siiski üksteist tunda, sest kriisi korral on vaja üksteist tunda. Kooskäimine on siiski hea. Meil ikka kriise on ja see on võimalus mobiliseerida. Vald pole seda potentsiaali ära kasutanud, selget plaani vallal pole, kuidas KV kaasata. Isegi volikogus oli KV sõimusõna. Meil tugevat sidet pole, rahastuskeeme pole. See on meil praegu küla siseasi. Me kutsume inimesi 2x korda aastas kokku, meil ressursse rohkem pole, ülejäänud peaksid inimesed ise orgunnima. Samas seda natuke on. Uued inimesed on tulnud külla elama, need on aktiivsed.

Sandra- külas muutus kohe väga palju. Inimesed tulid kokku ja koosolekul selgus, et inimeste mure on, et külal oleks kooskäimise koht. Sest selles külas polnud varem midagi olnud ega ka midagi toimunud. Ja me moodustasime küla MTÜ- sest projektideks on keha ju vaja. Valisime ka juhatuse. Siis läks

tegevusteks lahti. Arendasime külaplatsi, külaelu läks käima, projektide jne. meil on väga head külaelanikud oma oskuste ja teadmistega, panustamine läks lahti. Kui on inimesed pole valmis panustama, siis pole võimalik midagi teha.

Karli: (räägib hästi vaikselt, ei kuule) võitlus külamaja eest, võitleme selle eest siiani. 10 aasta võitlesime. Meil on nüüd külatee. Olin volikogu liige, ja siis oli d külaelu lihtsam ajada. Ja valisime ka külavanema.

Vaatlejad: Vaino - kuidas peaks KV valima? Mida vaatlejad arvavad?

Korb: filosoofiline probleem kuidas külaelu orgunnida, seadusesse sisse ei saa seda kirjutada, muutub pol võitluseks. Tekib küsimus, kas inimestel on soovi kokku käia. Külad on erinevad kaasa arvatud rahaarvuga. Külaliikumine on vabatahtlik, initsiatiiv peab tulema külaelanike poolt, selleks pole reegleid vaja luua. Need võiksid olla soovituslikud ja informatiivse sisuga, et on võimalus. Teine tasand - roll KV – I, külajuhil roll on külaelu korraldamises. Haldusreformi valguses on küla ja uute KOV-de juures väga oluline. Näiteid on, kus suhtlemine KOV ja küla vahel nii erinevad.

Külaelu korraldus, mis see on ja millised on need valdkonnad?

Korb: vaba aja veetmine on peamine, ka teised probleemid. Kuid need on igasugused, teede olukorrad, valgustus, vesi, elekter jne. Küla ja volikogu vaheline tase. Ministeeriumi poolne ülesanne - reeglistiku väljatöötamine ja külade ja valdade juhtidele - need on pigem põhimõtted - siin kutsutakse üles koostööle.

Silvia: tunnustan esmalt Kodukanti, et selline foorum on kokku kutsutud. Siit saalist - ettepanek - koostage KV lugude kogumik, siit saalist on juba neid kuulda olnud. Pärnumaast - kõige väiksema KV arvuga maakond. Meil on Pärnumaal 12 ametlikku KV-t. Tegelikult on soov, et vaatame ettepoole, mind huvitab, kas ja kuidas KV kaasati haldusreformi aruteludesse. Mis saab edasi, kas arvestati KV arvamustega. Suurte KOV puhul - kuidas toimub suhtlus KOV ja küla liinil. Samas - mitte ükski paber ei tee ise midagi, oluline inimene!!!

Mismoodi koostöö välja näeb, MTÜ ja KV tasandil? Kuidas on külavanema roll formaliseeritud?

Ivika: mina olen see inimene, kes ei armasta formaalsusi, meid ei huvita elanike arvu tõus, meid oli vaja juriidilist keha, et teha projekte. Me kaasame inimesi lihtsalt tegevustesse, selts on selleks, et liigutada raha, muuks mitte. Me ei näe vajadust sellise väga kasutada. Minu seisukoht on see, et küla vajab mingit laadi eestvedamist, kui vajab. Sest külad on erinevad. Ma olen süsteemi suhtes skeptiline, süsteem peab hõlmama eestvedajate võrgustikku. Oluline on, mis külas toimub, mitte seltsi pole vaja, vaid inimene on oluline. Mina olen väheseid inimesi, kes on kollektiivse juhtimise fänn, piisab sellest, kui kutsun inimesed kokku ja me koos teeme. Igaüks teeb seda, mida oskab, hierarhiat pole vaja.

Ahti: meil sellist formaalset suhet pole. Olen külavanem. Pole formaliseeritust vaja. Meie oleme küll tegelenud külaelanikke kaasata seltsi liikmeks. 100-st 60 on ka seltsi liikmed, meie näeme MTÜ juhatusena vajadust kaasatusele, sest see paneb küla paremini käima, KV on nagu liim, mis liimib küla kokku. Mida keegi teeb, mina üksi ei otsusta, MTÜ juhatusena küll arutame. MTÜ ei suhtle vallaga, selleks peab olema üks isik -KV on selleks.

Ivika – liikmete arv MTÜ-s pole kaasamine

Ahti- inimesed peavad tundma, et neid on kaasatud, seltsingusse kuulumine seda näitab.

Sandra - KV peab kuuluma seltsi juhatusse, need peavad olema koos, meil on MTÜ ja KV koos. MTÜ juhatus vastutab küla AK täitmise eest. Me ei tee asju sellepärast, et me ise arvame, et me teeme häid

ja vajalikke asju. Vaid me lähtume kogukonna inimestest. Me anname ülevaate inimestele aasta lõpus, mida me teinud oleme. Meil on MTÜ liikmemaks, me tahame, et liikmeid oleks palju, et nn suitsud oleks liikmed. Liikmemaks on vajalik, et me saaks oma küla paremini kaasata, jooksvad kulud jne. inimesed siiski panustavad hea meelega. Osad teevad ka annetusi.

Karli – meil on ka MTÜ (ei kuule üldse). 5 liiget on juhatus, liikmemaks samuti. KV seltsi juhatuse liige. Mitmeid asju oleme teinud MTÜ kaudu. Tegime mustkattega tee. Selle võitles välja pigem MTÜ.

Mismoodi haldusreform muudab külavanema rolli? Kas tähtsus kasvab? Kas te olete protsessis sees, kas teie huvid on kaitstud?

Sandra: ma pole kursis otsustega, kõik toimub kiiresti, uued otsused, seadused, mul on küsimusi palju. Tänapäevaks on Rapla vallas aktiivne koostöövõrgustik - Rapla vald on jagatud kantideks, igas kandis külad, üks inimene vastutab kantide arengute eest - peavad kokku kirjutama kantide arengukavad, selles tuleb sisendada Rapla valla ak-ga. Ei tea, mismoodi peale suuri muudatusi see kõik toimima hakkab. Kord kvartalis külavanemate ümarlaud. Eesmärgiks oli see, et oleks kohal ka VV, aga see ümarlaud minu meelest ei toimi, sest KOV esindajat pole kohal. Kui VV on huvi, siis peab olema kohal. Mina arvan, et kogukonnad peavad ise tegutsema, mitte ootama ainult vallast mingit asja. Külad ei pea ootama, et ootama toetust kogu aeg. Pigem ikka ise. Isegi haldusreformi valguses - rohkem kogukonnad tööle ja tegutsema oma huvidest lähtuvalt. Mina ei toeta seda, et ootame vallalt mingite kohustuste täitmist. Ma pean silmas ikka külakogukondi - naaberkülad kokku ikka, mitte eraldi.

Ahti: meil on 7 a KV selts. Oluline, on et igas külas oleks KV. Selle KV seltsingu kaudu, on meil valdadega suhted, kui vallaga suhtleb seltsing, kus on taga mitu küla, on hääl vallas tugevam ja meid arvestatakse. Meie 15 liikmest on 5 volikogus, selle KV seltsi kaudu jõuab kogukondlikku häält valda palju.

Ivika: Otepää vallas kipub linn ressursid ära võtma, Otepää vald pole väga KV kaasanud. Mina näen, KOV jaoks küla eestvedajate olemasolu võimalust, küsimus kui hästi nad seda võimalust ise oskavad kasutada. Meil pole KV kokku koondamist toimunud, ju siis keegi ei taha eest vedada või pole vaja.

Ahti: meie teeme seda rotatsiooni korras, ei läheks koormavaks.

Ivika: Ju meil siis pole sellist inimest. Võiks olla igas KOV –s kogukonna arendusspetsialist, kes aitab infot liigutada jne, sellist koordineerivat oleks vaja, see ikka on valla otsustada kuidas seda teha.

Sandra: ühest küljest ju tore, et meil on need kandi AK-d , meie osa, ehk kogukonna roll on anda suunised. Nt kogukond ütleb, et sild katki, vald teeb, aga meie ju anname teada.

Vaino: aga sotsiaalne pool?

Sandra: meie oma külas oli sild, mis jäi poolenisti ühte valda, teine teise valda, võtsin vallaga ühendust - mõlema valla seiskoht, vanal ajal ehitati ja meie ei vastuta. Meie ise võtsime vastutuse ja saime rahasutsu ja tegime enda rahadega korda. On olukordi, kus me ise saamegi asju korda teha.

Ivika: külavanemate kogud, aktivistide koosolekud, sealt peab jõudma alt üles. Kogunemised peavad olema regulaarsed, tekib suhe vallaamentikuga, teiste aktivistidega, nii tekib probleemide lahendamise võimalused. Peavad olema koosolekud selge ajavakavaga, mõtestatud koosolekud mudeleid on palju, esmane peab olema KOV tahe küla kontaktisikutega suhelda.

Sandra – ütlen veel vahele, et meil on MTÜ, mis ühendab külade esindajad, tänuüritused, kontakti KOV esindajatega, koondab ideed kokku ja annab edasi KOV-le.

Silvia: lugesin KV statuuti. KV on nagu auamet, mida täidavad missioonitundega inimesed - maal külades polegi niipalju tegijaid, on kindlad inimesed, kes seda veavad. Küla peab ise oma huvide eest seisma, ja on tore, et on neid inimesi. Meie külades on palju ettevõtjaid, tegusaid inimesi.

Korb: ma olen 100% Sandraga nõus, et MTÜ ja KV on koos, KV esindab, külad on väikesed. Formaalne pool aitab kaasa projektitegevusele ju küla arendada, meil on see valdkond projektipõhine. Meil kogu elu on projektipõhine. KV käes on mingi vahend, kuidas asja ajada. Mulle meeldib liikmemaks, see on väike raha, aga see on seostab külaelanikke külaga, ta panustab seltsile ja seltsi juhatus peab ütleva, kuhu kulutati, see annab sideme. Haldusreformi osas - võimusuhted jne. KOV ja küla vahel sõltub KOV-dest. Suured vallad, seal on küladele lähenemine kaugemal. Kuid oluline, külad peavad siis olema tugevad ja suhtlus valla ja küla vahel peab olema siis tugevam.

Vaino - kas peaks olema kirjeldanud statuut, mis peaks olema tehtud ühtede ja samade kriteeriumite järgi?

Korb: Ei oska vastata, on plusse ja miinuseid on palju, pole vaja formaliseerida. Samas, miks mitte, kui on KOV juures on nõuandev organ, kes teenindab külakogu. See on KOV ja küla side. See peaks olema vabatahtlik.

Kas ühendust on vaja, üle - eestilist? Kes on siis see KV on?

Ahti: õige tee on soovituslik KV statuut. Igal KOV-l võiks jääda see omapära, seadusesse pole vaja kirjutada. Kindlasti on vaja volikogu juurde külaelu komisjon, mis puhtalt tegeleb külade arendamisega.

Ivika: KV võiks jääda üldnimetuseks, pole eraldi KV staatust vaja. Kui keegi tahab teha üldist organisatsiooni, siis tehku. Mina isiklikult ei tunneta seda vajadust. KV kohustustega statuuti ei poolda, sest siis pole paljud eestvedajad valmis seda mahtu võtma. Külad on erinevad ja vajavad erinevat eestvedamist.

Sandra: mina arvan, et selline üldine KV ühendus võiks olla küll. Mina tahaks kokku saada teiste KV-ga ja kogemusi ja arutada ja leida lahendusi. Kord aasas see võiks toimuda. Statuut – see võiks olla selline dokument, kus on kokkuvõtlikult olemas mingid soovitused ja juhised. Mina täna tean, kuidas külaelu organiseerida ja kaasata. Aga kui tuleb keegi uus, kes ei tea, kuidas kaasata, kuidas tegutseda, siis seal võiks seal need kirjas olla. Kui aga KOV paneb kohustused, KV-le, siis sellega peab kaasnema rahaline toetus, vastasel juhul poleks keegi nõus.

Koostas: Merle Mägi